

ความรู้ ทักษะและความเชื่อเกี่ยวกับการบริจาคอวัยวะของประชาชน
ในพื้นที่อำเภอปราสาท กาบเชิง และพนมดงรัก จังหวัดสุรินทร์
Knowledge, attitude and belief about organ donation of
people in the area of Prasat, Kap-Choeng and Phanom-Dong-
Rak District, Surin Province.

พฤกษชาติ ทบแพ¹
Prueksachat Thobpae

¹พยาบาลวิชาชีพชำนาญการ ศูนย์รับบริจาคอวัยวะ โรงพยาบาลปราสาท จังหวัดสุรินทร์
Register nurse. Organ donation center. Prasat Hospital. Surin Province

ได้รับบทความ: 13 พฤษภาคม 2563
ปรับปรุงแก้ไข: 10 มิถุนายน 2563
ตอบรับตีพิมพ์: 12 มิถุนายน 2563

บทคัดย่อ

การผานวิธีวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความรู้ ทักษะและความเชื่อเกี่ยวกับการบริจาคอวัยวะของประชาชนในพื้นที่อำเภอปราสาท กาบเชิง และพนมดงรัก จังหวัดสุรินทร์ กลุ่มตัวอย่างคือผู้นำชุมชนในพื้นที่อำเภอปราสาท จำนวน 436 คน โดยการสุ่มอย่างง่าย กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักเลือกแบบเจาะจง ได้แก่ ประชาชนทั่วไป ในพื้นที่ 3 อำเภอ จากการสัมภาษณ์เชิงลึกและจัดประชุมกลุ่มระหว่างการออกโครงการเชิงรุก 10 ครั้ง ในช่วงเดือนพฤษภาคม พ.ศ.2561 – พฤษภาคม พ.ศ. 2562 เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนาร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการศึกษา พบว่า 1) ทุกคนนับถือศาสนาพุทธ มากกว่าครึ่งเป็นผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 238 ราย คิดเป็นร้อยละ 54.6 เคยแสดงเจตจำนงบริจาคอวัยวะหรือบริจาค

ดวงตาไว้ล่วงหน้าเพียง 8 รายเท่ากับร้อยละ 1.8 เคยได้รับทราบข้อมูลหรือความรู้ในเรื่อง การบริจาคอวัยวะ จากแหล่งข้อมูลบุคลากรทางการแพทย์จำนวน 268 ราย คิดเป็นร้อยละ 61.5 2) ความรู้เกี่ยวกับการบริจาคอวัยวะตอบถูกต้องมากที่สุด ในประเด็นการบริจาค อวัยวะเป็นการบริจาคอวัยวะในส่วนที่ยังใช้ได้ดี ไปปลูกถ่ายให้ผู้ที่รอรับบริจาค จำนวน 234 ราย คิดเป็นร้อยละ 53.7 3) กลุ่มตัวอย่างมีระดับทัศนคติและความเชื่อในประเด็น ทุกข้ออยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่มีความรู้จากการร่วม กิจกรรมรณรงค์ ด้านทัศนคติ ความเชื่อ เป็นไปตามคติความเชื่อทางพระพุทธศาสนา เป็นสำคัญ

คำสำคัญ : ความรู้, ทัศนคติและความเชื่อ, การบริจาคอวัยวะ, ประชาชน

Abstract

This research focused on knowledge, attitude, and belief about organ donation of people in the area of Prasat, Kap-Choeng, and Phanom-Dong-Rak district, Surin Province. The sample group consisted of 436 community leaders in Prasat District. The participants were divided into a group by purposive sampling includes people in 3 districts area by in-depth and focus group interviews during ten times of active campaign and collecting data during May 2018 - May 2019. The research instruments are a questionnaire developed by the researcher, a semi-and structured interview, data analysis using descriptive statistics, and content analysis techniques.

The study found that 1) all participants were Buddhism or 238 people, more than half are the chief of the village, they had expressed their intention to donate organs or eye donation only 8 cases of 238 cases or 1.8 percent. There were 268 participants as 61.2 percent who received the information from the medical staff on organ donation. 2) Knowledge concerning organ donation is the most accurate answer as 234 persons, representing 53.7 percent on the issue of organ donation as the healthy condition organs can use to transplant in the recipient 3) the sample group had a moderate level of attitudes and beliefs on all issues related to significant informant group who had participated in an active campaign, informant group were Buddhism principles.

Keywords: Knowledge, Attitude, and Belief, Organ donation, People

บทนำ

ปัญหาการขาดแคลนอวัยวะที่ได้รับบริจาค มีไม่เพียงพอต่อความต้องการของผู้ป่วย ถึงแม้ว่าสภากาชาดไทยจะพยายามเสริมสร้างทัศนคติที่ดีเกี่ยวกับการบริจาคอวัยวะแก่ประชาชนมานานหลายปีแล้วก็ตาม (ข้อมูลรายงานประจำปี 2558 สภากาชาดไทย) โรงพยาบาลปราสาทเริ่มเปิดศูนย์รับบริจาคอวัยวะอย่างเป็นทางการเมื่อเดือนมิถุนายน พ.ศ.2561 ศูนย์รับบริจาคอวัยวะโรงพยาบาลปราสาท เป็นศูนย์รับแจ้งความจำนงค์ในการบริจาคอวัยวะและดวงตาจากผู้มีจิตกุศลเมื่อยังมีชีวิตอยู่ ส่งเสริมสนับสนุนให้มีการบริจาคอวัยวะและดวงตา โดยการประชาสัมพันธ์ ให้ความรู้เรื่องการบริจาคอวัยวะและดวงตา ให้บริการค้นหาผู้ป่วยที่อยู่ในภาวะสมองตาย ประเมินความพร้อมของครอบครัวเพื่อ

เจรจาขอรับบริจาคอวัยวะ ประสานงานกับศูนย์รับบริจาคอวัยวะสภากาชาดไทย หรือ ศูนย์รับบริจาคอวัยวะแม่ข่ายโรงพยาบาลศูนย์สุรินทร์ เพื่อดำเนินการจัดเก็บอวัยวะให้เป็นไปด้วยความถูกต้องตามหลักจริยธรรม ตลอดจนดูแลผู้บริจาคอวัยวะด้วยเทคโนโลยีทางการแพทย์ขั้นสูง เพื่อคงสภาพอวัยวะให้เหมาะสมต่อการปลูกถ่ายให้กับผู้ป่วยที่อวัยวะเสื่อมสภาพ เพื่อให้มีชีวิตใหม่ที่ยืนยาวอย่างมีประสิทธิภาพใกล้เคียงกับคนปกติ (แบบประเมินตนเอง ศูนย์รับบริจาคอวัยวะ โรงพยาบาลปราสาท, 2561)

ศูนย์รับบริจาคอวัยวะโรงพยาบาลเล็งเห็นว่า ควรมีการศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นระบบด้วยการวิจัย เพราะความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง ช่วยให้เกิดทัศนคติที่ดีต่อการบริจาคอวัยวะ (ขวัญประภัสสร จันทรบุลวณิช, 2560) ซึ่งผู้วิจัยคาดหวังว่าจะนำผลการวิเคราะห์ที่ได้จากงานวิจัยนี้ ไปสู่การวางแผนพัฒนางานของศูนย์รับบริจาคอวัยวะ โรงพยาบาลปราสาท ให้ตรงตามสภาพการณ์ที่เป็นจริงในพื้นที่

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาความรู้ ทัศนคติและความเชื่อเกี่ยวกับการบริจาคอวัยวะของประชาชนในพื้นที่อำเภอปราสาท กาบเชิง และพนมดงรัก จังหวัดสุรินทร์

วิธีการดำเนินวิจัย

1. การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา(Descriptive research) โดยผสนวิธีวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพครั้งนี้ กลุ่มตัวอย่างคือผู้นาชุมชนในพื้นที่อำเภอปราสาท จำนวน 436 คน ได้มาด้วยการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักเลือกแบบเจาะจง ได้แก่ประชาชนทั่วไป ในพื้นที่ 3 อำเภอ จากการสัมภาษณ์เชิงลึกและจัดประชุมกลุ่มระหว่างการออกรณรงค์เชิงรุก 10 ครั้ง เก็บข้อมูลในช่วงเดือนพฤษภาคม พ.ศ.2561 – พฤษภาคม พ.ศ.2562

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ คือ แบบสอบถามที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นเอง จากการทบทวนวรรณกรรม ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ หาค่าความตรงตามเนื้อหา โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 คน และวิเคราะห์ค่าความสอดคล้องภายในและค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค $\alpha = 0.93$ แบบสอบถามมีทั้งหมด 4 ส่วน

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ ศาสนา ระดับการศึกษาสูงสุด ตำแหน่งผู้นำ/ตำแหน่งในชุมชน เคยแสดงเจตจำนงบริจาคอวัยวะ หรือบริจาคดวงตาไว้ล่วงหน้าหรือไม่ เคยได้รับทราบข้อมูลหรือความรู้ในเรื่องการบริจาคอวัยวะ จากแหล่งข้อมูลใด

ส่วนที่ 2 ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับการบริจาคอวัยวะ ตัวเลือก 3 คำตอบ ได้แก่ ใช่ ไม่ใช่ ไม่แน่ใจ

ส่วนที่ 3 ข้อมูลทัศนคติและความเชื่อเกี่ยวกับการบริจาคอวัยวะ ตัวเลือก 5 คำตอบ ได้แก่ เห็นด้วยมากที่สุด เห็นด้วยมาก เห็นด้วยปานกลาง เห็นด้วยเล็กน้อย ไม่เห็นด้วยเลย มีค่าคะแนน 5, 4, 3, 2, 1 ตามลำดับ

ส่วนที่ 4 ข้อคิดเห็นเพิ่มเติมในฐานะผู้นำชุมชน ประกอบด้วยคำถามปลายเปิด และคำถามแบบเลือกตอบ ดังนี้

4.1 ในชุมชนของท่านมีทัศนคติหรือความเชื่ออื่น ๆ ที่เกี่ยวกับการบริจาคอวัยวะ บริจาคดวงตาอย่างไรบ้าง โปรดระบุ

4.2 ท่านคิดว่าจะแนะนำญาติหรือคนที่ท่านรู้จัก ร่วมแสดงเจตจำนงบริจาคอวัยวะหรือไม่ เลือกตอบ 3 คำตอบ ได้แก่ แนะนำ ไม่แนะนำ ไม่แน่ใจ

4.3 ท่านคิดว่ามีควมจำเป็นในการให้ความรู้แก่เด็กและเยาวชนในเรื่องการบริจาคอวัยวะหรือไม่ เลือกตอบ 3 คำตอบ ได้แก่ จำเป็น ไม่จำเป็น ไม่แน่ใจ

4.4 ท่านมีข้อเสนอแนะต่อศูนย์รับบริจาคอวัยวะและดวงตา
โรงพยาบาลปราสาท อย่างไรบ้าง โปรดระบุ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง
แบบบันทึกข้อมูลระหว่างการสนทนากลุ่ม

3. ดำเนินการประสานขออนุญาตกับผู้จัดการประชุมกำนันผู้ใหญ่บ้านและผู้นำ
ชุมชน ประจำเดือน อำเภอปราสาท เพื่อแจกแบบสอบถามด้วยตนเอง โดยมีการชี้แจง
ขั้นตอนการเข้าร่วมวิจัย สิทธิในการตัดสินใจเข้าร่วมหรือถอนตัวไม่เข้าร่วมก็ได้ และก่อน
การสนทนากลุ่ม หรือสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย ได้มีการแจ้งขออนุญาตบันทึกข้อมูล
บันทึกภาพก่อนทุกครั้ง ดำเนินการระหว่างการออกรณรงค์เชิงรุก 10 ครั้ง จากช่วงเดือน
พฤษภาคม พ.ศ.2561 – พฤษภาคม พ.ศ.2562

4. วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนาร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
และเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเชิงปริมาณ พบว่า

1) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีจำนวนถึง 276 ราย คิดเป็นร้อยละ
63.3 อายุอยู่ในช่วง 41 – 45 ปี จำนวน 156 ราย คิดเป็นร้อยละ 35.8 รองลงไป อายุ
อยู่ในช่วง 46 – 50 ปีจำนวน 104 ราย คิดเป็นร้อยละ 23.9 ทุกรายนับถือศาสนาพุทธ
ระดับการศึกษาส่วนใหญ่มัธยมศึกษาตอนปลายจำนวน 176 ราย คิดเป็นร้อยละ 40.4
รองลงไปปริญญาตรีจำนวน 88 รายคิดเป็นร้อยละ 20.2 กลุ่มตัวอย่างมากกว่าครึ่งเป็น
ผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 238 ราย คิดเป็นร้อยละ 54.6 และรองลงไปเป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน
จำนวน 108 ราย คิดเป็นร้อยละ 24.8 ไม่เคยแจ้งแสดงเจตจำนงบริจาคอวัยวะหรือ
บริจาคดวงตาไว้ล่วงหน้ามาก่อนเลยมากถึง 367 ราย คิดเป็นร้อยละ 84.2 เคยแจ้งไว้แล้ว

เพียง 8 ราย เท่ากับร้อยละ 1.8 เท่านั้น เคยรับทราบข้อมูลหรือความรู้ในเรื่องการบริจาค อวัยวะจากบุคลากรทางการแพทย์ (แพทย์, พยาบาล) จำนวน 268 ราย คิดเป็นร้อยละ 61.5 รองลงไปรับทราบข้อมูลหรือความรู้จากสื่อทีวีจำนวน 172 ราย คิดเป็นร้อยละ 39.4

2) กลุ่มตัวอย่างตอบคำถามความรู้เกี่ยวกับการบริจาคอวัยวะได้ถูกต้องมากที่สุด ในประเด็นการบริจาคอวัยวะเป็นการบริจาคอวัยวะในส่วนที่ยังใช้ได้ดี ไปปลูกถ่าย ให้ผู้ที่รอรับบริจาค จำนวน 234 ราย คิดเป็นร้อยละ 53.7 รองลงไปตอบคำถามความรู้ เกี่ยวกับการบริจาคอวัยวะได้ถูกต้องในประเด็นเจ้าหน้าที่จากศูนย์ดวงตาจะทำการ จัดเก็บดวงตาทั้งดวง ภายในระยะเวลา 6 ชั่วโมงหลังจากผู้บริจาคดวงตาถึงแก่กรรม โดยไม่ ทำให้เสียรูปทรงเหมือนนอนหลับตาธรรมดา และทำด้วยความเคารพ จำนวน 232 ราย คิดเป็นร้อยละ 53.2 และตอบคำถามความรู้เกี่ยวกับการบริจาคอวัยวะได้ถูกต้องใน ประเด็นท่านสามารถขอรับใบแสดงความจำนงบริจาคดวงตา และยื่นใบแสดงความจำนง ได้ตามสถานที่ต่อไปนี้ คือ สำนักงานเหล่ากาชาดจังหวัด หรือสำนักงานกิ่งกาชาด ทุกจังหวัด และที่โรงพยาบาลปราสาทจำนวน 220 ราย คิดเป็นร้อยละ 50.5 ทั้งนี้กลุ่ม ตัวอย่างตอบคำถามความรู้เกี่ยวกับการบริจาคอวัยวะได้ถูกต้องจำนวนน้อยที่สุดใน ประเด็นผู้แสดงเจตจำนงบริจาคอวัยวะต้องมีคุณสมบัติตามเกณฑ์ด้านอายุ ไม่เกิน 60 ปี 164 ราย คิดเป็นร้อยละ 37.6 และเป็นที่น่าสนใจว่ากลุ่มตัวอย่างเกือบครึ่งหนึ่งตอบ คำถามความรู้เกี่ยวกับการบริจาคอวัยวะว่าไม่ทราบ ในประเด็นญาติของผู้บริจาคอวัยวะ หรือบริจาคดวงตา สามารถขอพระราชทานเพลิงศพเป็นกรณีพิเศษ หรือขอ พระราชทานดินฝังศพให้เป็นกรณีพิเศษเมื่อทนายร้องขอได้ มีจำนวนถึง 209 ราย คิดเป็นร้อยละ 47.9 และไม่ทราบในประเด็นผู้แสดงเจตจำนงบริจาคดวงตาไม่จำกัดอายุ บริจาคได้ตั้งแต่อายุ 2 ปีขึ้นไป มีจำนวนมากเช่นเดียวกันถึง 200 ราย คิดเป็นร้อยละ 45.9

3) กลุ่มตัวอย่างมีระดับทัศนคติและความเชื่อในประเด็นทุกข้ออยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.03 และกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามให้คะแนนความคิดเห็นรายข้อ เห็นด้วยมากที่สุดเท่ากันอยู่ 2 ประเด็น โดยประเด็นแรก คือ การบริจาคอวัยวะเป็นทานชั้นสูง เพราะการบริจาคนั้นต้องทำด้วยความเมตตา กรุณา อยากให้ผู้อื่นได้รับประโยชน์ มีความสุขและพ้นจากทุกข์ เห็นด้วยมากที่สุด 112 ราย คิดเป็นร้อยละ 25.7 และในทางตรงกันข้ามมีกลุ่มตัวอย่างจำนวนใกล้เคียงกันถึง 117 รายที่ไม่เห็นด้วยเลยในประเด็นนี้ คิดเป็นร้อยละ 26.8 ประเด็นที่สอง คือ การตัดสินใจบริจาคอวัยวะของฉันทและญาติ เป็นความคิดที่เปลี่ยนไปจากความคิดเดิม ๆ ที่เชื่อว่าจะทำให้เราเสียชีวิตเร็วขึ้น เห็นด้วยมากที่สุด 112 ราย คิดเป็นร้อยละ 25.7 และในทางตรงกันข้ามเช่นเดียวกันกับประเด็นแรก มีกลุ่มตัวอย่างจำนวนใกล้เคียงกันถึง 100 รายที่ไม่เห็นด้วยเลยในประเด็นนี้ คิดเป็นร้อยละ 22.9

ส่วนประเด็นที่มีกลุ่มตัวอย่างจำนวนน้อยมาก ลงความเห็นว่าเป็นด้วยมากที่สุด คือ ประเด็นการแสดงเจตจำนงบริจาคอวัยวะของตนเอง หรือการช่วยให้ญาติซึ่งเป็นผู้ป่วยได้บริจาคอวัยวะเป็นความภาคภูมิใจของฉันท มีเพียง 64 ราย คิดเป็นร้อยละ 14.7

ประเด็นที่กลุ่มตัวอย่างตอบว่าเห็นด้วยปานกลางถึง 147 ราย คือ ประเด็นการบริจาคอวัยวะจะส่งผลให้ชาติหน้าผู้บริจาคมีสุขภาพที่ดี มีอวัยวะที่งดงาม เช่นเดียวกับการบริจาคทรัพย์สิน ทุกคนคิดว่าชาติหน้าจะได้มีเงินทองใช้ ไม่ใช่บริจาคแล้วชาติหน้าจะจนลง คิดเป็นร้อยละ 33.7

ประเด็นที่กลุ่มตัวอย่างจำนวนมากพอควร ถึง 116 ราย ตอบว่าเห็นด้วยเล็กน้อย คือ การบริจาคอวัยวะเป็นการสร้างคุณดีให้กับผู้บริจาค หลังจากเสียชีวิต คิดเป็นร้อยละ 26.6

4) ข้อคิดเห็นเพิ่มเติม ในชุมชนมีทัศนคติหรือความเชื่ออื่น ๆ ที่เกี่ยวกับการบริจาคอวัยวะ บริจาคดวงตา คือ ไม่แน่ใจว่าทุกคนมีความเชื่อเรื่องบริจาคอวัยวะหรือไม่ในการทำบุญ นอกเหนือจากบริจาคทรัพย์สิน

กลุ่มตัวอย่างคิดว่าจะแนะนำญาติหรือคนที่ท่านรู้จัก ร่วมแสดงเจตจำนงบริจาคอวัยวะหรือไม่ พบว่ามีกลุ่มตัวอย่างจำนวน 207 ราย คิดเป็นร้อยละ 47.5 ในทางตรงกันข้ามพบว่ามีกลุ่มตัวอย่างจำนวนใกล้เคียงกันจำนวน 217 ราย คิดเป็นร้อยละ 47.5 กลับไม่แน่ใจที่จะแนะนำคนที่ตนเองรู้จัก

กลุ่มตัวอย่าง คิดว่ามีความจำเป็นในการให้ความรู้แก่เด็กและเยาวชนในเรื่องการบริจาคอวัยวะ จำนวน 186 ราย คิดเป็นร้อยละ 42.7 ไม่แน่ใจจำนวน 242 ราย คิดเป็นร้อยละ 55.5

ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ พบว่า

มีประเด็นที่น่าสนใจดังนี้ 1) ความแตกต่างของการบริจากร่างกายกับการบริจาคอวัยวะและดวงตา กลุ่มผู้ให้ข้อมูลยังไม่มีความรู้ว่ามีความแตกต่างกันอย่างไร 2) กระบวนการจัดเก็บอวัยวะและดวงตาที่ได้แสดงเจตจำนงบริจาคไว้แล้ว กลุ่มผู้ให้ข้อมูลยังมีความเข้าใจไม่ถูกต้อง ดังคำบอกเล่าว่า “ถ้าเราแสดงเจตจำนงบริจาคอวัยวะและดวงตาไว้แล้ว เมื่อร่างกายยังไม่เสียชีวิตจริงๆ หมอจะรีบผ่าตัดเอาอวัยวะออกไปตนเองอาจยังรู้สึกเจ็บปวด หรืออาจมีโอกาสนิ่งกลับมามีชีวิตรอดอีกแต่กลับถูกทำให้ตายไป” และ “ก่อนผ่าเอาอวัยวะออกไป หมอจะถามญาติอีกหรือไม่...” 3) ความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับหลักพุทธศาสนา มีความเชื่อที่หลากหลาย เช่น คำกล่าวที่ว่า “บริจาคอวัยวะดีกว่าเสียชีวิตแล้วเผาทิ้งเราเอาอวัยวะส่วนนี้บริจาคให้คนที่เขาต้องการจะดีกว่าและได้บุญด้วย...” “บริจาคดวงตาแล้วเกิดชาติหน้าจะมีปัญหาการตาบอดไหม...กลัว” “ถ้าเราแสดงเจตจำนงบริจาคอวัยวะและดวงตา เราจะเจาะจงได้หรือไม่ว่าจะบริจาคให้กับญาติเราเองเท่านั้น...” เป็นต้น

อภิปรายผล

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีจำนวนถึง 276 ราย คิดเป็นร้อยละ 63.3 อายุอยู่ในช่วง 41 – 45 ปี เป็นวัยผู้ใหญ่ที่มีประสบการณ์ชีวิต และมากกว่าครึ่งเป็นผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 238 ราย คิดเป็นร้อยละ 54.6 ซึ่งสามารถถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจให้คนรอบข้างในชุมชนรับฟังได้ สอดคล้องกับการศึกษาที่ผ่านมา (นภดล ทองมัน, 2541; อนงค์ ผ่องศรี, 2547; พรพรรณ ชมงาม, 2552) โดยเคยรับทราบข้อมูลหรือความรู้ในเรื่องการบริจาคอวัยวะจากบุคลากรทางการแพทย์ (แพทย์, พยาบาล) จำนวน 268 ราย คิดเป็นร้อยละ 61.5 เพราะบุคลากรทางการแพทย์มีส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบการปลูกถ่ายอวัยวะของกระทรวงสาธารณสุข (พรพรรณ ชมงาม, 2552) รองลงไปรับทราบข้อมูลหรือความรู้จากสื่อทีวีจำนวน 172 ราย คิดเป็นร้อยละ 39.4 เนื่องจากสื่อโทรทัศน์เป็นสื่อที่กลุ่มเป้าหมายและประชาชนทั่วไปให้ความสนใจมากที่สุด รองลงไปกลุ่มตัวอย่างรับรู้จากสื่อแผ่นพับ, ป้ายประชาสัมพันธ์ ซึ่งมีการพิมพ์สื่อออกมาสวยงาม มีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อทางศาสนาเกี่ยวกับทานบารมีขั้นสูงที่เกิดจากการบริจาคอวัยวะ เป็นที่ดึงดูดสนใจของกลุ่มตัวอย่างที่พบว่า ทุกรายนับถือศาสนาพุทธ แต่ทั้งนี้กลุ่มตัวอย่างไม่เคยแจ้งแสดงเจตจำนงบริจาคอวัยวะหรือบริจาคดวงตาไว้ล่วงหน้ามาก่อนเลยมากถึง 367 ราย คิดเป็นร้อยละ 84.2 เคยแจ้งไว้แล้วเพียง 8 ราย เท่ากับร้อยละ 1.8 เท่านั้น เป็นเพราะในพื้นที่อำเภอปราสาทยังไม่เคยมีการประชาสัมพันธ์เรื่องเกี่ยวกับการบริจาคอวัยวะมาก่อนเลย และโรงพยาบาลปราสาทเองเพิ่งเริ่มเปิดศูนย์รับบริจาคอวัยวะในปี 2561 นี้

กลุ่มตัวอย่างตอบคำถามความรู้เกี่ยวกับการบริจาคอวัยวะได้ถูกต้องมากที่สุด ในประเด็นการบริจาคอวัยวะเป็นการบริจาคอวัยวะในส่วนที่ยังใช้ได้ดี ไปปลูกถ่ายให้ผู้ที่ยังรับบริจาค จำนวน 234 ราย คิดเป็นร้อยละ 53.7 กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยมากที่สุด เท่ากันอยู่ 2 ประเด็น โดยประเด็นแรก คือ การบริจาคอวัยวะเป็นทานขั้นสูง เพราะ

การบริจาค้นั้นต้องทำด้วยความเมตตา กรุณา อยากระบายให้ผู้อื่นได้รับประโยชน์ มีความสุข และพ้นจากทุกข์ เห็นด้วยมากที่สุด 112 รายคิดเป็นร้อยละ 25.7 สอดคล้องกับที่กลุ่มตัวอย่างทุกรายนับถือศาสนาพุทธ ซึ่งเข้ามาเกี่ยวข้องกับชีวิตของคนไทยตั้งแต่เกิดจนตาย จึงมีอิทธิพลในการสร้างความเชื่อเกี่ยวกับการทำบุญกุศล คนไทยเชื่อว่าการทำบุญกุศล นั้น เป็นกรรมดี หากสร้างสมไว้จะส่งผลถึงชีวิตในอนาคตทั้งชาตินี้และชาติหน้า (มาลินี วงษ์สิทธิ์, 2535)

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการสนทนากลุ่มมีความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับหลักพุทธศาสนา มีความเชื่อที่หลากหลาย เช่น คำกล่าวที่ว่า “บริจาคอ้วยวะ ดีกว่าเสียชีวิตแล้วเผาทิ้งเรา เอาอ้วยวะส่วนนี้บริจาคให้คนที่เขาต้องการจะดีกว่าและได้บุญด้วย...” “บริจาดวงตา แล้วเกิดชาติหน้าจะมีปัญหาพิการตาบอดไหม...กลัว” สอดคล้องกับพระคุณเจ้าพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต) กล่าวไว้ในการเรียบเรียงบทสัมภาษณ์ในหนังสือ พระพุทธศาสนากับการบริจาคอ้วยวะ ว่าการบริจาคอ้วยวะเพื่อประโยชน์แก่ผู้อื่น ตามหลักพุทธศาสนาเป็นคุณธรรมสำคัญและเป็นบุญมาก เป็นมหาบริจาค คือ การบริจาคใหญ่ ซึ่งพระโพธิสัตว์ต้องปฏิบัติ 5 ประการ คือ บริจาคทรัพย์ บริจาคราชสมบัติ บริจาคอ้วยวะและนัยน์ตา บริจาคตัวเองหรือบริจาคตวิตร และบริจาคบุตรภรรยา ดังนั้น พุทธศาสนาจึงมีส่วนช่วยขัดเกลาลิขิตใจและมีผลต่อความเชื่อที่ดีของบุคคล ต่อเรื่องการบริจาคอ้วยวะด้วย และหากมีการรณรงค์ประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการบริจาคอ้วยวะ ควรสอดแทรกความรู้ ความเข้าใจตามหลักพุทธศาสนา อาจเป็นช่องทางที่ช่วยให้บุคคลมีความเชื่อต่อการบริจาคอ้วยวะที่ตีมากขึ้น ส่งผลให้การดำเนินงานการรับบริจาคอ้วยวะ และดวงตาเพิ่มขึ้นด้วย

การวิจัยเชิงคุณภาพช่วยสนับสนุนความน่าเชื่อถือของผลการวิจัยเชิงปริมาณ เช่น ในประเด็นของความรู้ของผู้ให้ข้อมูลหลัก ซึ่งสามารถตอบคำถามเกี่ยวกับการบริจาคอ้วยวะและดวงตาได้ถูกต้องมากขึ้น ถึงแม้ว่าจะยังคงมีทัศนคติและความเชื่อที่ล้าสมัย

เกิดขาดหน้าแล้วมีอวัยวะไม่ครบก็ตาม ทั้งนี้ความเชื่อทางศาสนาเกี่ยวกับทานบารมีชั้นสูงที่เกิดจากการบริจาควัยะ กลับเป็นที่สนใจของผู้ให้ข้อมูลที่ร่วมสนทนากลุ่ม และผู้วิจัยเห็นว่า อาจมีผลต่อความเชื่อที่ดีของรายบุคคลด้วย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากงานวิจัย ข้อค้นพบทั้งประเด็นความรู้ ทศนคติและความเชื่อจากการวิจัย สามารถนำไปใช้ประโยชน์ต่อได้ ดังนี้ 1) ในระหว่างการออกรณรงค์ในพื้นที่ทั้ง 3 อำเภอ พยาบาลผู้ประสานงานรับบริจาควัยะได้ดำเนินการทำให้ข้อมูลความรู้ ความเข้าใจตามแนวทางการดำเนินงานรับบริจาคและปลูกถ่ายอวัยวะ สภากาชาดไทย 2) สอดคล้องกับความรู้ความเชื่อเดิมของประชาชน ทั้งนี้พบว่ากลุ่มผู้ให้ข้อมูลพึงพอใจ และแสดงเจตจำนงบริจาควัยะและดวงตาจำนวนมากขึ้น 3) สามารถนำผลการวิจัยมาเป็นข้อมูลพื้นฐานในการวางแผนดำเนินงานของศูนย์รับบริจาควัยะ ออกแบบกลยุทธ์ดำเนินงานบูรณาการให้เข้ากับวาระการทำงานเชิงรุกในชุมชนอย่างต่อเนื่อง ร่วมกับการนำทรัพยากรที่เป็นทุนในชุมชน เช่น พระเกจิอาจารย์ที่เคารพนับถือในพื้นที่ มาร่วมสอดแทรกความรู้ความเข้าใจและสร้างทัศนคติเกี่ยวกับการบริจาควัยะว่าเป็นทานชั้นสูงในพระบวรพุทธศาสนาและเป็นสิ่งที่เราควรทำ เป็นต้น

ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาในพื้นที่จังหวัดใกล้เคียง เพื่อนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์มากขึ้น
2. ควรศึกษาเชิงปฏิบัติการต่อเนื่อง โดยนำข้อเสนอจากกลุ่มตัวอย่างมาจัดทำแนวทางประชาสัมพันธ์ สร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องของประชาชน และติดตามผลลัพธ์หลังการพัฒนาตามแนวทาง รวมทั้งค้นหาปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นด้วย
3. ควรศึกษาเชิงคุณภาพแบบกรณีศึกษา ในรายบุคคลที่มีญาติบริจาควัยะและดวงตา หรือผู้ที่รับการปลูกถ่ายอวัยวะและดวงตา เพื่อให้ได้ทำความเข้าใจ ความคิด

ความรู้สึกลงในมุมมองของผู้เสียสละ และมุมมองของผู้รับ ซึ่งอาจนำมาเป็นข้อมูลถ่ายทอดสู่สาธารณชนได้อย่างเป็นรูปธรรม

เอกสารอ้างอิง

- จุฬามาศ ปันมมงคล. (2547). **ความรู้ ทักษะและพฤติกรรมต่อการบริจาคอวัยวะของผู้ที่มาบริจาคโลหิต ณ ศูนย์บริการโลหิตแห่งชาติ สภากาชาดไทย.** (วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิศิษฐ์ ฐิตวัฒน์. (2558). **2 เมษายน 2558. 21 ปี ศูนย์รับบริจาคอวัยวะ สภากาชาดไทย.** (พิมพ์ครั้งที่ 18). กรุงเทพฯ: สภากาชาดไทย.
- ดวงตา อ่อนสุวรรณ. (2556). **คู่มือปฏิบัติงานการรับบริจาคอวัยวะ.** นนทบุรี: สำนักบริหารการสาธารณสุข สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข.
- ดวงตา อ่อนสุวรรณ และคณะ. (2558). **ปัจจัยแห่งความสำเร็จของการรับบริจาคอวัยวะจากผู้ป่วยสมองตายในโรงพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุข.** *วารสารวิชาการสาธารณสุข*, 24(4), 779-792.
- นภดล ทองมัน. (2541). **การศึกษาความสัมพันธ์ของลักษณะทางประชากรศาสตร์และการเปิดรับสื่อที่มีต่อความรู้ ทักษะและพฤติกรรมต่อเรื่องการบริจาคอวัยวะของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร.** (วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พรพรรณ ขมงาม. (2552). **ปัจจัยทางการสื่อสารที่มีต่อการตัดสินใจบริจาคอวัยวะของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร.** (วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

มาลินี วงศ์สิทธิ์. (2535). **ทัศนคติต่อค่านิยมเกี่ยวกับครอบครัวในสังคมไทย.**

กรุงเทพฯ: สถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศูนย์รับบริจาคอวัยวะ สภากาชาดไทย. (2556). **คู่มือการดูแลผู้บริจาคอวัยวะที่มีภาวะ**

สมองตายและประสานงานการปลูกถ่ายอวัยวะ. สืบค้น 31 พฤษภาคม

2561. จาก <http://www.organdonation.org>

อนงค์ ผ่องศรี. (2547). **การเปิดรับข่าวสาร ทัศนคติ และการตัดสินใจ ของผู้บริจาค**

อวัยวะให้ศูนย์รับบริจาคอวัยวะ สภากาชาดไทย. (วิทยานิพนธ์ปริญญา

นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต) กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

Cetin, G., Turgut, M., & Kacar, H. (2014). **“High school students knowledge and Attitudes of organ donation and organ Transplantation”.**

Procedia-Social and Behavioral Sciences, 116: 2813-2818.

Lorena, T., Cristina, G. (2015). **Attitude, Preceptions and Determinant factors in organ Donation.** (ISSN; 2067-5941). Social Research

Reports, 27: 67-76

Author

Mrs. Prueksachat Thobpae

Register nurse, Organ donation center, Prasat hospital,

Prasat District, Surin Province 32140

Email:tong.p1972@gmail.com